

Ирина Суботић

РЕЉЕФИ И МАГИЈА ЊИХОВЕ АКТУЕЛНОСТИ

Олга Јанчић се рељефом бавила већ шездесетих година, посебно у свом енформелном периоду. За њих је Зоран Павловић написао да су „способни да привуку пажњу својом јединственошћу, филозофском потком коју садрже, као необичне, скоро необјашњиве творевине које од форме беже, да би форму откриле кроз прерастање сваког могућег вида буквалног смисла; које се не само стилем издвајају у спектру данашње пластике, већ наговештавају једну нову оријентацију која недвосмислено потиче из оног сазнања нашег времена, да чак и метафизичко и ирационално присутно у творачком акту као чинилац дела, не подлежу мистификацији, да се примају као елеменат о коме се истина мало зна, чија је суштственост скривена, али с којим се може не само рачунати, него који се може и усмеравати у одређеном циљу”.

У другој фази овога рада, почев од *Рељефа* из 1989, изливеденог у хладном светлом алуминијуму, настало је шеснаест рељефа изузетне упечатљивости, са свим дотадашњим искуствима која су створила нову синтезу. Она се огледа у сагласности снажних форми органског порекла, с једне, и благо геометризованих структура, с друге стране, у јаким ритмовима, преклапањима линија осовина, зракастом излажењу из средишта композиције, као на рељефу *Пулсирање* из 1990. године. Више него на раним радовима овде се испољава један не само латентно динамичан покрет већ фактичко излажење из средишта ван окви-

ра рељефа, ван тежишта – ка неким поднебљима за која нисмо били спремни да верујемо да ће нам бити понуђена. Том снажном изливу осећања доприноси и напрегнута дијагонала појединих структура, и дубока форма, готово пуна, тродимензионална пластика која се издваја од основе и храбро улази у простор. Посебно јасно је испољено супротстављање оштријих бридова облијим деловима, као што је наглашена и разрађена фактура са видним траговима сваког додира и усека у ткиво материјала. Рељефи су, углавном, одливени и њихово преламање на светлости доприноси још узбудљивијим и драматичнијим ефектима, подупирући основну тензију и снагу.

После радова на којима се осећало да је лична судбина оставила свој печат, али да је реч о интимној исповести која не мора семантички тако и да буде протумачена, јер је уметница знала да све подведе под чисто скулпторске проблеме, без нарације и дескрипције, долази нова, најновија фаза. На неочекивано снажан и плодан начин, ранија очевидна препознавања драматичних – углавном личних – стања у којима има и грча и бола, страха и наде, последњих година, дакле почетком деведесетих, сјединила су се у серију рељефа, насталих у једном кратком периоду, у истој години, као варирање или све продубљеније исказивање проблема актуелног времена.

Излагање у пролеће 1991. године јасно је показало да се могу препознати коинцидирања са тескобама којима смо притиснути, са догађањима око нас која измичу контроли и разуму. „Моја природа, као и виталистичка концепција моје скулптуре супротстављају се надирању тих све мучних и свуда присутних тема. Отуда можда и извесна драматичност ових скулптура”, изјавила је том приликом. На њима оштре партије угрожавају уобичајене топле и меке обрине, у изузетно трауматичним сукобима који испољавају и зрелост стваралаштва али и вапај испуштен као када наталожене трауме кулминирају и више се не могу подносити. Као мунковски стваралачки *крик* настали су рељефи 1990: *Одилажење облика II и I*, крик који је показао удвајање као две јединице располажућене атомске печурке, дакле највеће опасности коју су људи знали да смисле против себе. Затим настају *Засецање, Нагирање, Пулсирање, Угрожено језгро*, следеће, 1991. године ствара *Без*, а потом 1992. *У окружењу I, II, III, Ша*, да би током 1993. ти рељефи добили евидентнију драматику, и управо због своје уздржаности и непричљивости били тако дубоко испуњени емоцијом и значењем.